

Magyar Hajnalka, Gulyás István, Kovács János, Világosi Emma

Van egy magyar Magyarország

2018. június 16.

[Orbán Viktor 2004. évi évértékelő beszédében előforduló, a félelemre, a szorongásra, és a veszteség-érzetre utaló szavak szófelhője]

Összefoglalás

Az alábbi rövid elemzésben Orbán Viktor 41 nyilvános beszédének (1999-2018 között elmondott évértékelő beszédek, és 2007-2018 közötti március 15-i és 2007-2017 közötti tusnádfürdői beszédek) elemzése során kívánjuk rekonstruálni az orbáni világkép főbb elemeit és utóbbi időben bekövetkezett változásait.

Az eddigi elemzés alapján a következő megállapításokat tehetjük:

- Orbán 2014-től egyre erősebb militáns hangnemben beszél, egyre inkább alkalmaz katonai kifejezéseket, harcra, háborúra utaló, ezzel összefüggő szavakat. Ezzel párhuzamosan egyre kevésbé foglalkoztatja a kormányzás, ami kormányfőként elég meglepő. A kormányzás, a magyar belpolitika kérdései helyett egyre inkább a menekültek (saját szavaival a „migránsok”) témájára és „Európára”, az Európai Unióra fókuszál. Az EU, a menekültek, és az iszlám témájához egyre inkább kapcsol háborús és katonai kifejezéseket.
- A kezdetektől fogva ellenzi a menekültek Európába engedését (ezért a Magyarországra érkező menekülteket 2015 szeptemberétől szélsőben át is transzportálja Ausztriába), és bár 2016 után már kevesebb menekült érkezett Európába (és Magyarországra is), Orbán egyre durvábban riogatja a magyar állampolgárokat a menekültekkel, illetve egy újabb menekülthullámmal.
- A magyar állampolgárokban az elesettség-érzés felkeltése, erősítése, valamint a félelemkeltés nagyon fontos elemeit képezik az orbáni világnak. Rendkívül kimunkált, ízes és bőséges szókinccsel rendelkezik, amikor valamilyen bajra, veszélyre, kilátástalan helyzetre utal és az ezzel kapcsolatos szorongást, félelmet, fenyegetettség érzetet akar leírni, illetve félelmet igyekszik kelteni. Ezen túl bő katonai szókinccsel is rendelkezik. A katonai szavak akkor a leggyakoribbak, amikor Európáról, az EU-ról beszél, miközben Európa és a „migránsok” kérdése nála szinte mindig összekapcsolódik.
- Orbán a menekültkérdést úgy fordította az Európai Unió ellen, hogy látszólag 1300 ember befogadása ellen küzd, valójában pedig pénzért (letelepedési kötvény) közel 20 ezer külföldi állampolgárt fogadott be Magyarország 2013-2017 között.
- Orbán 2017 nyara óta nagyon durván és ellenségesen fogalmaz az Európai Unióval kapcsolatban.

Van egy magyar Magyarország

Ezt a négy szót összesen 6141 alkalommal említette Orbán Viktor abban a negyvenegy beszédében, amelyek első elemzéséről most szó lesz. Ezek az általa leggyakrabban említett szavak. Fontos szavak. De mélyebbe nézve aztán azt is láthatjuk, hogy e szavakon túl a beszédek egyik lényegi eleme egészen más: a szorongás, a félelem, a harc, a háború, illetve a félelemkeltés éppannyira integráns részei ennek az orbáni világnak, mint identitásunk („magyar”) és kedves hazánk („Magyarország”) megnevezése.

Hiszünk a szavak erejében. Tudjuk, hogy a szavaknak pusztító ereje is lehet. Az, ami manapság történik Magyarországon, azok a szavak, és a belőlük formált idegengyűlölő állítások, amelyek félelmet keltve mérgezik honfitársaink lelkét, aggodalommal töltenek el minket, magyar állampolgárokat. Ez is indokolta, hogy ebbe a munkába befogtunk. A következőkben az első részeredményeket fogjuk ismertetni abból a munkából, amely arra keresi a választ, hogy mit is mond nekünk Orbán Viktor. Mi is lehet valóságos célja? Hogyan is gondolkodik, hogyan is változtak üzenetei 1999 és 2018 között?

E kérdések megválaszolásához a beszédek tartalmát vizsgáltuk statisztikai eszközökkel. Most csak a szorongásra, a félelemkeltésre, a menekültekre, a kormányzásra, valamint a harcra, a katonaságra utaló szavakkal foglalkozunk, és mélyebben vizsgáljuk azt, hogy hogyan változott meg 2015 óta az Európai Unióval kapcsolatban az orbáni világnak és várhatóan milyen következményekkel járhat ez a változás.

A negyvenegy beszéd

Negyvenegy beszédet elemeztünk, amelyeket 1999 és 2018 között nyilvánosan mondott Orbán Viktor. Húsz - 1999-2018 között elmondott - évértékelő beszédet, tíz 2007-2018 között elmondott március 15-i beszédet (2013-ban és 2014-ben nem mondott beszédet), és tizenegy 2007-2017 között Tusnádfürdőn elmondott beszédet. A kiválasztás legfontosabb szempontja az volt, hogy a vizsgált mintában időben összehasonlítható, azonos alkalmakkor elhangzott beszédek legyenek; a kiválasztott beszéd-típusokon belül minden beszéd a rendelkezésünkre álljon és minél hosszabb időtávot tudjunk átfogni. A Kossuth Rádió 180 perc műsorában elhangzott interjúk, műfajuk okán, nem kerültek be a mintába – ezek vizsgálatára később kerítünk sort.

A félelem és szorongás orbáni világa

Amikor megnézzük a beszédek szövegét, amikor többször végigolvassuk őket, akkor számunkra is megdöbbentő volt az a megfigyelés, hogy milyen gazdagon, változatos nyelvi eszközökkel írja le Orbán e beszédekben a félelem, a szorongás, a kudarc, a vereség érzését. Igékben, főnevekben, melléknevekben, határozószavakban mennyire gazdag az orbáni nyelv, amikor valami rosszról, veszteségről, félelemről, szorongásról van szó. Figyelemre méltó továbbá az is, hogy mennyire autentikusan tud Orbán ezekről a negatív érzésekről beszélni. Elsőként nem is nagyon kell más, csak felsorolni azokat a szavakat itt, amelyek a negyvenegy beszédben a legalább hatszor említett szavak közül az előbbiek közé tartoznak. Azt gondoljuk, hogy ezek a szavak lényeges elemét ragadják meg az orbáni világnak:

„aggodalom, aggódik, akadály, akaszt, áldozat, áldozatvállalás, alkalmatlan, ármány, árt, baj, behálóz, behízelt, beletörődés, beletörődik, beteg, bizonytalanság, börtön, bukás, bukácsol, bűncselekmény, bűnözés, bűnöző, büntetés, büntetlen, bűntudat, cinizmus, cipel, csal, csalódás, csalódik, csapás, cselvetés, csőd, diktál, diktátum, durva, durvaság, elbizonytalanít, elfojt, elhagy, elhal, elhatalmasodik, elítél, ellenérdekelt, ellenfél, ellenség, elnyel, elnyomás, elodáz, elsodor, elszenved, eltéved, elúszó, elutasít, elvesz, elvesz, elveszít, elvesztés, embertelen, erőltet, erőszak, erőszakosság, érthetetlen, érzéketlenség, esélytelen, fájdalmas, fájdalom, fél, feled, félelem, felelőtlen, felemészt, fellázad, félrevezet, felszámol, fenyeget, fenyegető, feszültség, fojtogat, gátlástalan, gaz, gatszól, gond, gyalázkodás, gyanakvás, gyarmat, gyáva, gyenge, gyengeség, gyengít, gyötrő, gyűlölet, hajbókol, hanyatlás, hátrál, hazudik, hazug, hazugság, hiány, hiba, hibbant, hitszegés, hűtlen, igazságtalan, igazságtalanság, indulat, inog, irigy, irigység, káosz, kapaszkodik, kár, kárhozat, kártékony, katasztrófa, kényszer, képtelen, keserűség, kétségbeesik, kikezd, kínkeserves, kioktat, kishitű, kishitűség, kiszámíthatatlanság, kiszolgáltatott, kitör, kockázat, konfliktus, korlát, körülfolyik, kudarc, kullog, kurtít, lavina, lehetetlen, lehúzó, lerombol, leszakad, letör, megaláz, megalázás, megbukik, megfojt, megijed, megkurtít, megőrül, megpróbáltatás, megsarcol, megtörés, méltatlan, menekülés, mulasztás, nehéz, nélkülöz, nyomás, nyomaszt, nyomasztó, nyugtalanít, öl, omlik, önkény, önsajnálát, önvészélyes, önzés, ordas, összeomlás, összeomlik, összetöporodás, összezsugorodás, ösztönvilág, pazarló, pór, rab, ránt, rátámad, rémálom, reménytelen, restauráció, reszket, riasztó, rom, rombol, romboló, romlik, rossz, sikertelen, siralmas, sodor, sodródik, spekuláns, süllyed, szegény, szegénység, szégyen, szégyenkezik, szélhámos, szembenállás, szenved, szeretetlenség, szétesik, széthull, szolga, szolgamentalitás, szomorú, szorong, szorongás, tagad, támadás, teher, terméketlen, terror, téved, tilt, tolokodik, tolvaj, tönk, tönkretesz, tönkrevág, tragikus, túlél, túlélés, türelmetlenség, uszít, üt, vád, válság, váratlan, védelem, védtelen, vég, ver, vér, vereség, vergődik, veszély, veszít, vesz, vihar, viharos, visszaél, zavar, zsugorodik, zuhanás, zúrzavar”

A félelem, a szorongás és az összeomlás szavai

Második lépésként az előbb említett szavakból három csoportot képeztünk:

- a. a félelemmel, szorongással, alávetettséggel, veszteséggel kapcsolatos szavakat;
- b. az ezekre vonatkozó igéket, és
- c. a szavak egy szűkebb csoportját, amelyek kifejezetten a félelemmel, a bizonytalansággal, szorongással, veszteség érzéssel kapcsolatosak

Először nézzük meg, hogy milyen arányban említette ezeket a beszédeken belül (ha figyelembe vesszük a beszédekben elhangzott összes szót) és hogyan változott ez az arány az évek során.

Félelem, szorongás, alávetettség és összeomlás

A félelem, szorongás és összeomlás szavai közé az alábbiakat soroltuk:

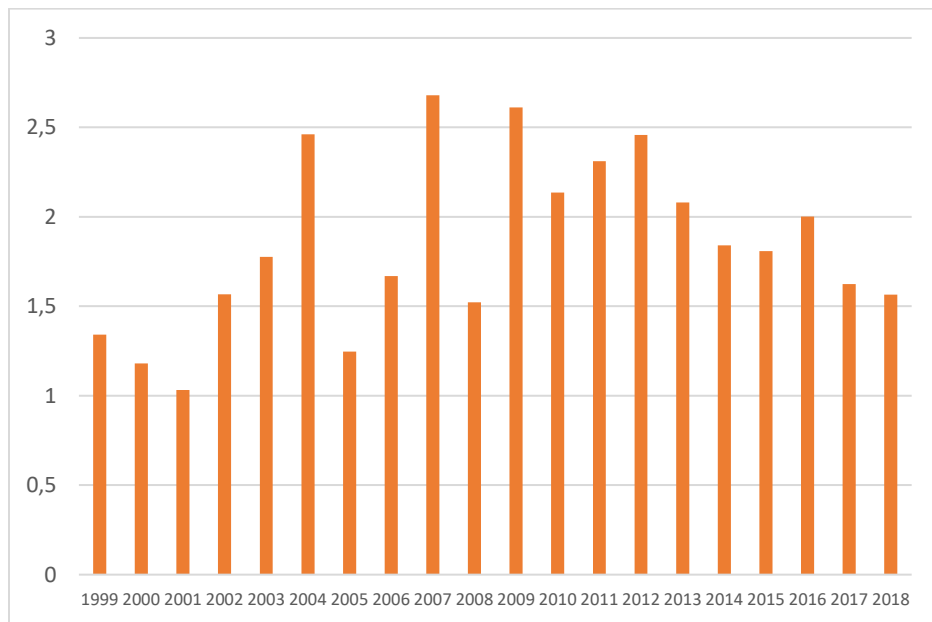
aggódik, akadály, áldozat, baj, beletörődik, bizonytalan, bukás, bűncselekmény, bűnözés, bűnöző, büntetés, büntetlen, cinizmus, csőd, csalódott, ellenfél, elhagy, elutasít, elveszít, erőszak, fájdalmas, fél, feled, felelőtlen, fellázad, felszámol, fenyeget, gyáva, gyenge, gyűlölet, hanyatlás, hazudik, hazug, hiány, hiba, igazságtalanság, kár, kényszer, képtelen, kétség, kikezdi, kioktat, kishitű, kiszolgáltatott, kockázat, konfliktus, korlát, kudarc, kullog, küzd, lázadás, legyőz, lehetetlen, leszakad, letör, megbukik, megsarcol, megvéd, nehéz, nyomás, önkény, önsajnálát, összeomlás, rab, ránt, reménytelen, reszket, rombol, romlik, rossz, sikertelen, sodor, sodródik, süllyed, szegénység, szégyen, szenved, szétesik, szolga, szorong, tagad, támad, teher, terror, téved, tönk, vad, válság, váratlan, védtelen, vég, ver, veszély, vesz, zavar.

Ezeket a szavakat összesen több mint háromezerszer említette Orbán a beszédei során. Ez majdnem 2%-át adja az összes általa használt szónak¹, beleértve az olyan szavakat is, mint „van”, „egy”, „sok”, „úr”, stb. Közel annyiszor említette ezeket, ahányszor az általa leggyakrabban használt „magyar”, „nemzet”, „Magyarország”, „magyarság” szavakat összesen. Ezek aránya ugyanis alig haladja meg az összes említett szó 2%-át.

Az évértékelőket, amelyek 1999-2018 közöttiek, figyelembe véve az alábbi évenkénti arányokat kapjuk. A félelemre, szorongásra és összeomlásra utaló szavak aránya 2004-ben nőtt meg először jelentős mértékben, majd 2007-ben és 2009-ben volt magas, azóta csökkenő.

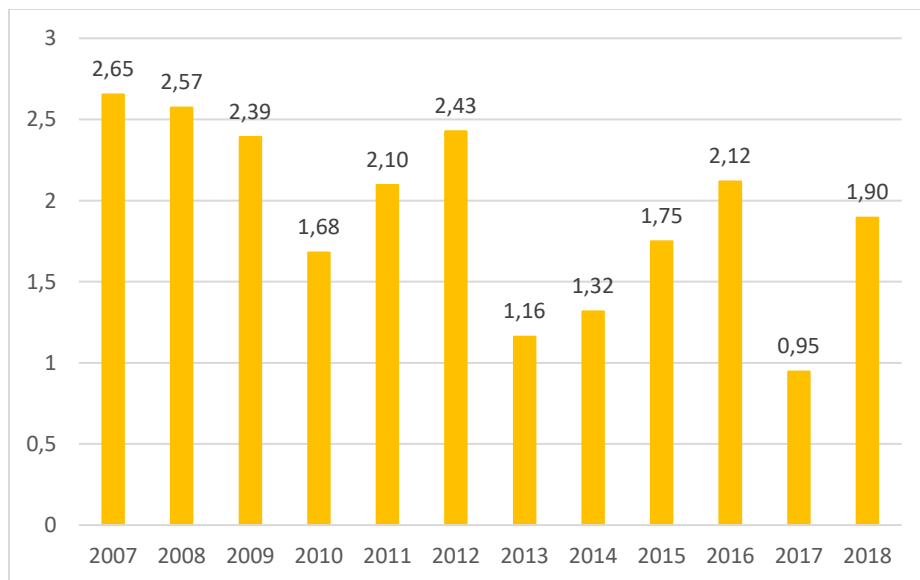
¹ A vizsgált beszédek összesen 161.189 szót tartalmaztak.

1. ábra. A félelemmel, szorongással, összeomlással kapcsolatos szavak az orbáni világban, évértékelők, 1999-2018, %

A március 15-i és a tusnádfürdői beszédekben ezek az arányok így festenek (2. ábra). Ugyancsak csökkenő tendenciát lehet megfigyelni (2018-ban csak a március 15-i beszéd van még meg, ezért ezt évet még nem lehet hasonlítani az előzőkhöz). Érdekes azonban az, hogy 2010 óta három- négy évente egy-egy minimális érték után (amelyeket 2010-ben, 2013-ban és feltehetően 2017-ben láthatunk) egyre hangsúlyosabban jelennek meg ezek a szavak.

2. ábra. A félelemmel, szorongással, összeomlással kapcsolatos szavak az orbáni világban, március 15-i és tusnádfürdői beszédek, 2007-2018, %

A félelem, bizonytalanság és a vesztes „segédigéi”

A félelemre apellálás, és a félelemkeltés közismert eszköze egy diktatúra kiépítésének. Egy jövőbeli diktátor először félelmet kelt, hogy aztán megjelenjen, mint a félelem okait felszámoló vezető, mint egy olyan valaki, aki *a megoldás (a félelem elűzésének)* kizárólagos letéteményese. Ezért is érdemes figyelmünket arra fordítanunk, hogy a félelem, a vereség, az elvesztés, az összeomlás mennyire része az orbáni világnak. A továbbiakban csak olyan igék előfordulását figyeljük meg, amelyek vagy expliciten a félelemre, a vereségre, a veszteségre, a tehetetlenségre vonatkoznak, vagy ezekkel kapcsolatosak, valamiféle „veszteség élményre” utalnak.

A félelem és a vesztes igéi közé az alábbiakat soroltuk:

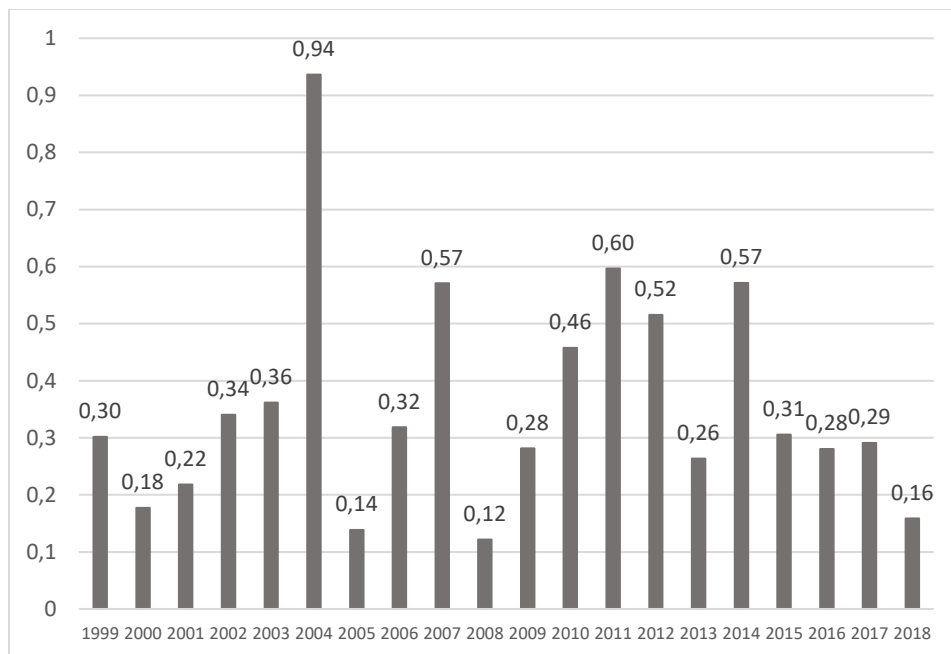
aggódik, beletörődik, csalódik, elveszít, fél, feled, felszámol, hazudik, szorong, kullog, leszakad, letör, megbukik, megijed, összeomlik, reszket, romlik, sodródik, süllyed, szenved, szétesik, téved, veszt.

Ezeket az igéket és ragozott alakjaikat számoltuk össze a következőkben. Ezek viszonylag kis súlyt képviselnek a beszédekben belül (átlagos arányuk 0,3%), de rendkívül érdekes, hogy hogyan alakult súlyuk az évek során (3. ábra).

Ebből a szempontból a 2004-es évértékelő beszéd a meghatározó, a vízválasztó². Ekkor kezdte használni Orbán azt a logikát, amelybe aztán később a több beszéd főbb gondolatmenete is beleilleszthető. Itt az alábbi logikai lépésekről van szó. Először rendkívül részletesen festi le kilátástalannak, kedvezőtlennek, elkésérítőnek Magyarország, a magyar emberek helyzetét, majd azt hangsúlyozza, hogy mindez félelmet, és szorongást, félelmet és szorongást szül a magyar emberekben. Ezt követően megmutatja, hogy van megoldás, ami küzdelemmel jár ugyan, de amit érdemes választani. A pontos megoldást aztán természetesen csak ő tudja, és ő mondja el nekünk. Majd a megoldásról, a kiútról beszél. De ez a megoldás – ami sokkal általánosabb, mint az általa részletezett problémák - rövid ismertetése után, gyorsan lezárja a beszédet. Ezzel megteremtve a beszéd ívét: a helyzet katasztrófálisnak való leírása – a félelem és szorongás hangsúlyozása [félelemkeltés] – küzdelem, javaslat – megoldás. És feloldást, katarzist is adva a hallgatóságnak --- mint egy szép népmesében. A 2004-es beszéd, szépsége, retorikai erőssége és sokrétűsége okán, külön elemzést kíván. A mellékletben felvázoljuk egy ilyen elemzés néhány elemét.

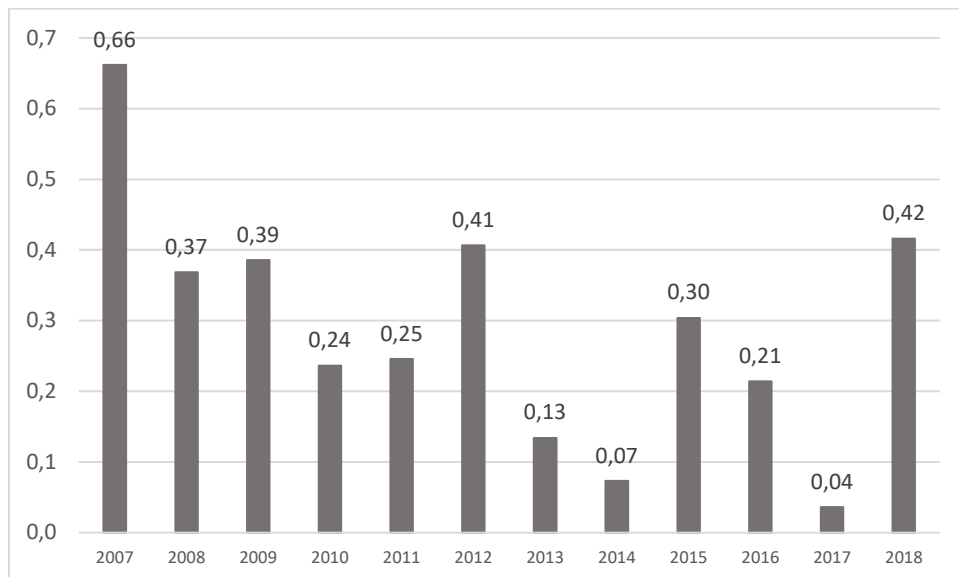
² A 2004-es évértékelő beszéd vizsgálata rámutat még egy fontos váltásra is. Orbán ebben a rendszerváltás vesztesei felé fordul, róluk és a nevükben beszél. Nem mondja ki, de világos, hogy a jövőben őket, a veszteseket kívánja megnyerni a Fidesz számára. Később, a parlamenti frakció áprilisi ülésén egy volt Fidesz frakciótag szerint a Fidesz új stratégiáját fogalmazza meg a „Kádár rendszer győzött” állítás kíséretében: „- Összességében megállapítható, hogy a Kádár-rendszer győzött, megnyerte a rendszerváltoztatást. Ebből következően baloldali véleményvezéreket kell beemlíteni a Fidesz mellé, szerepeltetni kell őket. - A jövőben a gazdasági problémák, a hétköznapi gondok, az eladósodottság, a bizonytalanság és a félelem fogalmait, életérzéseit kell témává tenni, majd rendre ismétlődő sulykolással napirenden tartani.” Lásd Körömi Attila: Polgári társadalom vagy Kádár rendszer, mno.hu, 2017. április 18. <https://mno.hu/velemenypolgari-tarsadalom-vagy-kadar-rendszer-2394943>

3. ábra. A félelem és bizonytalanság igéinek megjelenése az orbáni világban, évtértékelők, 1999-2018, %

Az idei március 15-i beszédben újra nőtt a félelemre és veszteségre utaló igék súlya.

4. ábra. A félelem és bizonytalanság igéinek megjelenése az orbáni világban, március 15-i és tusnádfürdői beszédek, 2007-2018, %

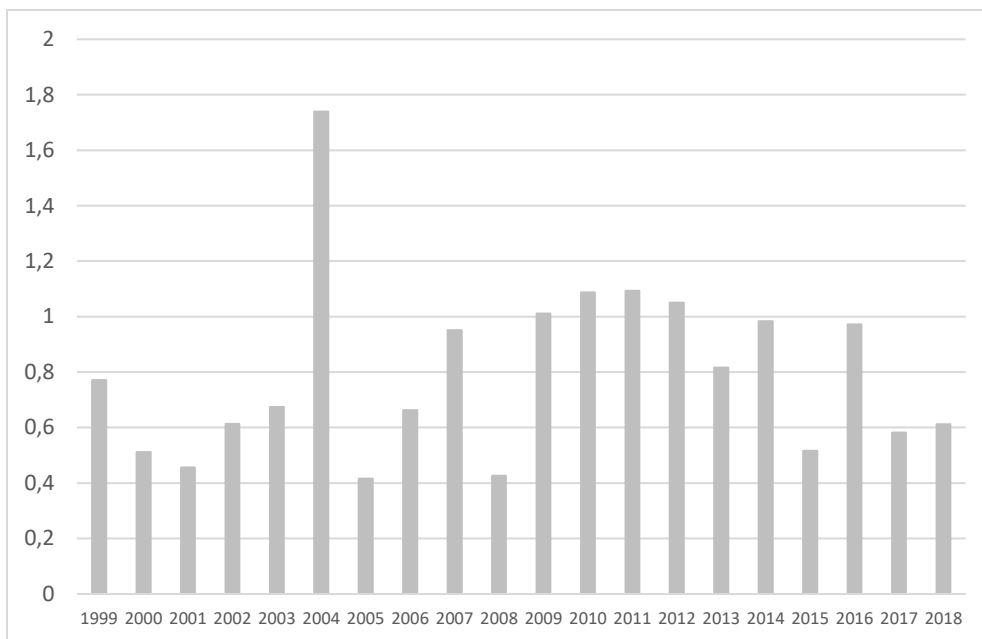
Szorongás, bizonytalanság, félelem és tehetetlenség érzés

A következőkben olyan szavak említésére koncentrálunk, amelyek szorongással, és bizonytalansággal, félelemmel és tehetetlenség érzéssel állnak kapcsolatban. A beszédek alábbi szavait vettük itt figyelembe:

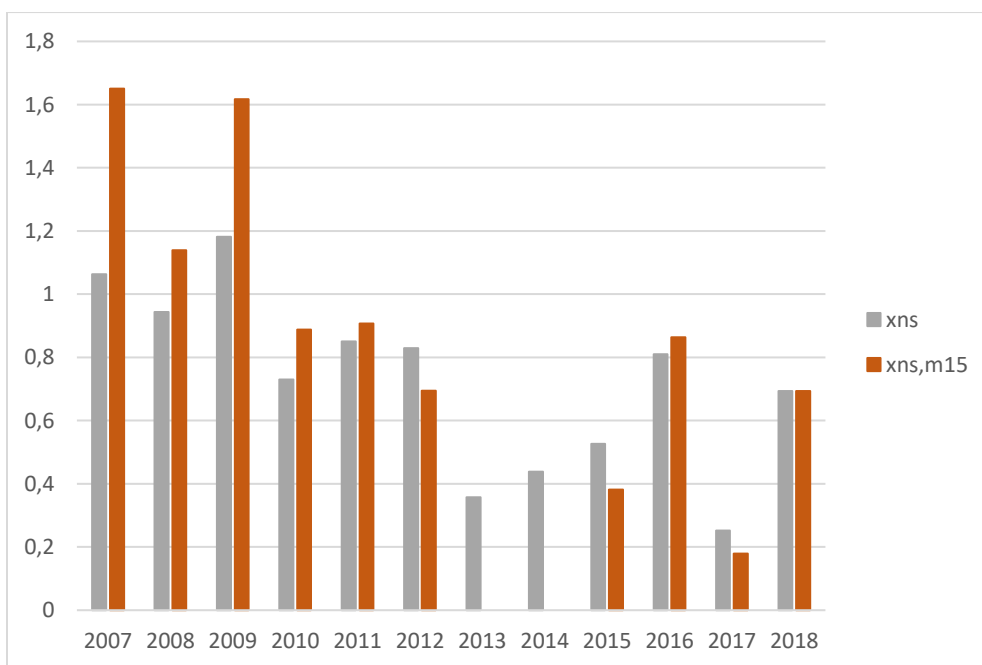
aggódik, bizonytalan, bukás, akadály, csőd, csalódik, elveszít, erőszak, fájdalmas, fél, félelem, fenyeget, gyáva, gyenge, hanyatlás, kényszer, képtelen, kétség, kishitű, kiszolgáltatott, kudarc, leszakad, letör, nehéz, nyomás, összeomlás, összeomlik, reménytelen, reszket, sikertelen, sodródik, süllyed, szégyen, szenved, szétesik, szorong, védtelen, veszély, vesz.

Ezek arányai évente hasonlóan alakulnak, mint amit előbb láttunk (5. és 6. ábra). A 2004-es évértékelő beszédben kiugróan magas volt ezek használata. A 2018-as március 15-i beszéd e szavak szerepének növekedésére mutat, bár korántsem éri el a 2007-2009 közötti beszédek szintjét, amikor ezek a szavak sokkal erősebben voltak jelen a beszédekben.

5. ábra. A szorongás szavainak megjelenése az orbáni világban, évertékelők, 1999-2018, %

6. ábra. A szorongás szavainak megjelenése az orbáni világban, március 15-i és tusnádfürdői beszédek, 2007-2018, %

Magyarázat: xns: szorongásra utaló szavak; xns,m15: csak a március 15-i beszédek

Harc, háború és a katonák

Az orbáni világ egyik központi szereplője a katona, és egyik központi helyszíne a csatatér, a harc, a háború és minden, ami a fegyverekhez, a hadviseléshez kapcsolódik. A háborúra utaló szavak használata nagyon fontos akkor, amikor nem egy katonáról, hanem egy ország vezető politikusáról van szó. A katonai, háborús kifejezések használata ugyanis utalhat például háborús előkészületekre, konfliktusok kiobbantásának tervezésére.

Mi először összegyűjtöttük a vizsgált beszédekből azokat a szavakat és kifejezéseket, amelyek az orbáni világlátás katonai és félelemkeltő vonásait jelenítik meg. Ezeket a szavakat és kifejezéseket egy külön fájlban csatoljuk ehhez az elemzéshez.

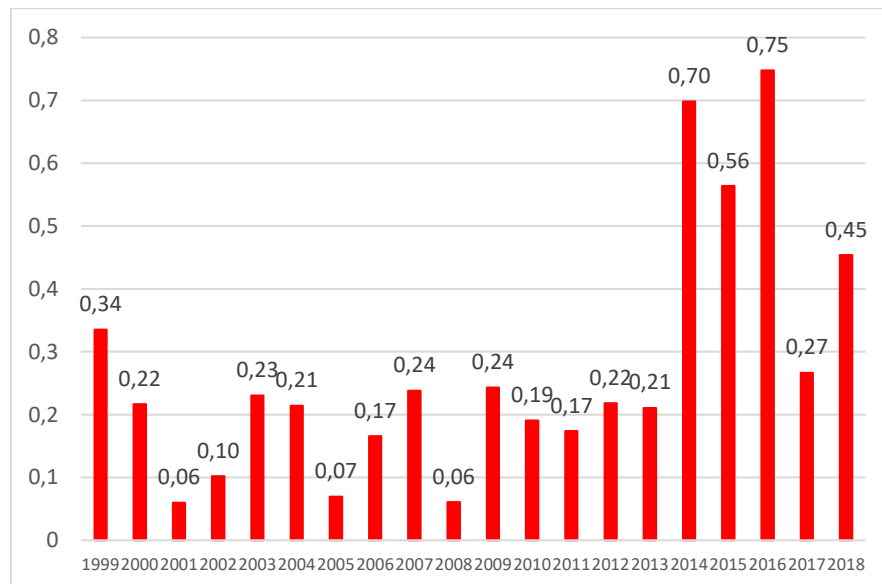
Majd megvizsgáltuk, hogy a 41 beszédben mennyire fordulnak elő katonai kifejezések, a harchoz, háborúhoz kapcsolódó szavak és hogyan is változik ezek súlya az évek során.

Az alábbi szavakat soroltuk ide:

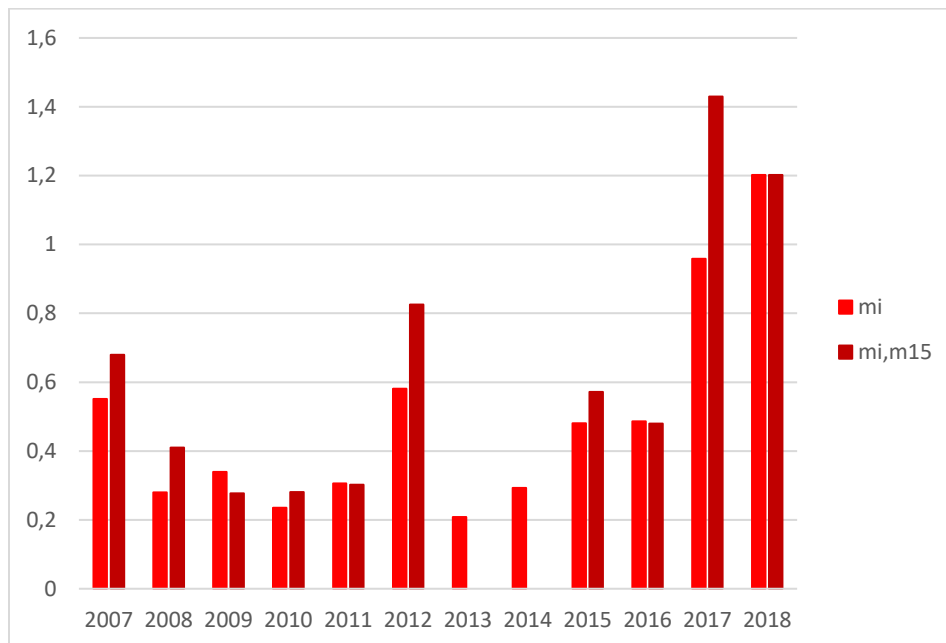
csata, ellenség, háború, hadsereg, harc, határvédelem, katona, kitör, megszállás, szabadságharc, támad, világháború, felnyergel, felszerszámoz, hadakozik, hadjárat, kilő, kivív, lövészárkok, megtámad, nyergel, nyíltsisakos, rálő, rezsiharc, robbant, megvéd, véd

Ezen szavak relatív előfordulását láthatjuk a 7-8 ábrákon.

7. ábra. A harc megjelenése az orbáni világban, évértékelők, 1999-2018, %

8. ábra. A harc megjelenése az orbáni világban, a Tusnádfürdőn és a március 15-én elmondott beszédekben, 2007-2018, %

Magyarázat: mi: harcra utaló szavak a március 15-én és a Tusnádfürdőn elmondott beszédekben; mi,m15: csak a március 15-i beszédekben

Az ábráról világosan látszik, ahogy a harci, a háborús retorika egyre inkább teret nyert az orbáni gondolkodásban az utóbbi négy-öt évben. Nemcsak a március 15-i beszédekről van szó, hanem a Tusnádfürdőn elmondott beszédekről és a 1999 óta mondott éwertékelőkről is. Sőt leginkább az utóbbiaknál láthatjuk ezt a növekedést. Ez a retorika szorosan összekapcsolódik két témával, amelyekről a következőkben lesz szó: a menekültekkel és az EU-val / a Brüsszellel vívott „háború”-val. Azaz a katonai kifejezések előtérbe kerülése olyan konfliktusok erősödésére is utal, amelyek Magyarország és az EU kapcsolatait fogják meghatározni a jövőben.

Az EU és a „migránsok”

Az orbáni világkép központi eleme 2015 óta egyfelől a „migránsáradat” elleni „harc”, a „fenyegetettség” mélyen átélt erőteljes hangsúlyozása („minden terrorista migráns”), az „erőszak elszabadulásától” való félelemre építés és ezzel együtt az egyre élesedő szembenállás, „harc” „csata” az EU-val, Brüsszellel, mint „birodalmi központtal”.

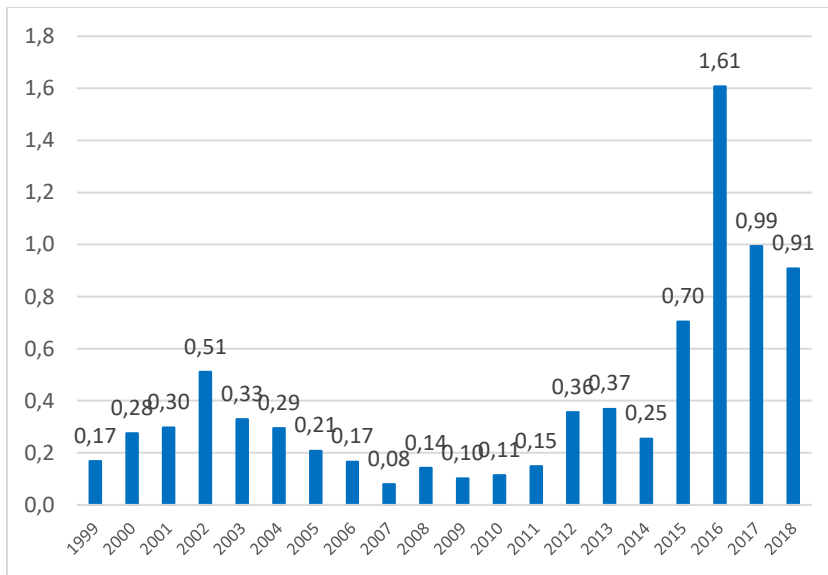
Az Európai Unióval kapcsolatban ezeket a szavakat néztük:

Brüsszel, Európa, bizottság

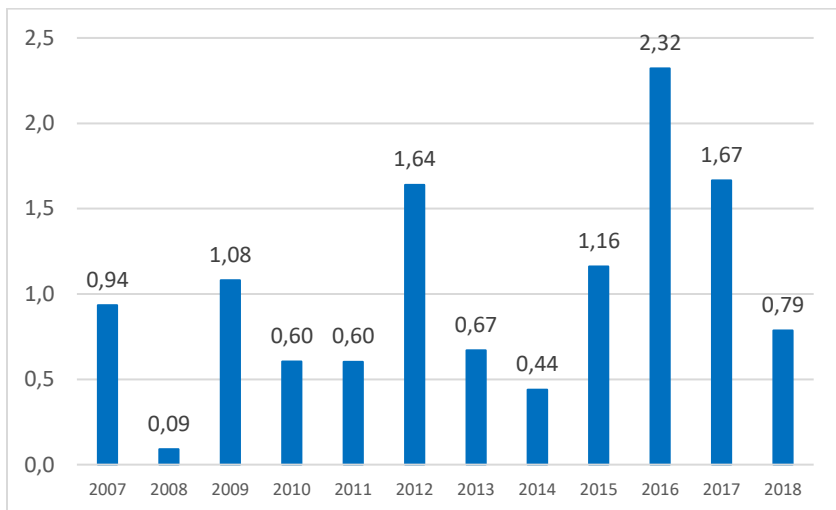
A menekültekkel kapcsolatban pedig ezeket:

menekült, migráns, bevándorló, bevándorlás, népvándorlás

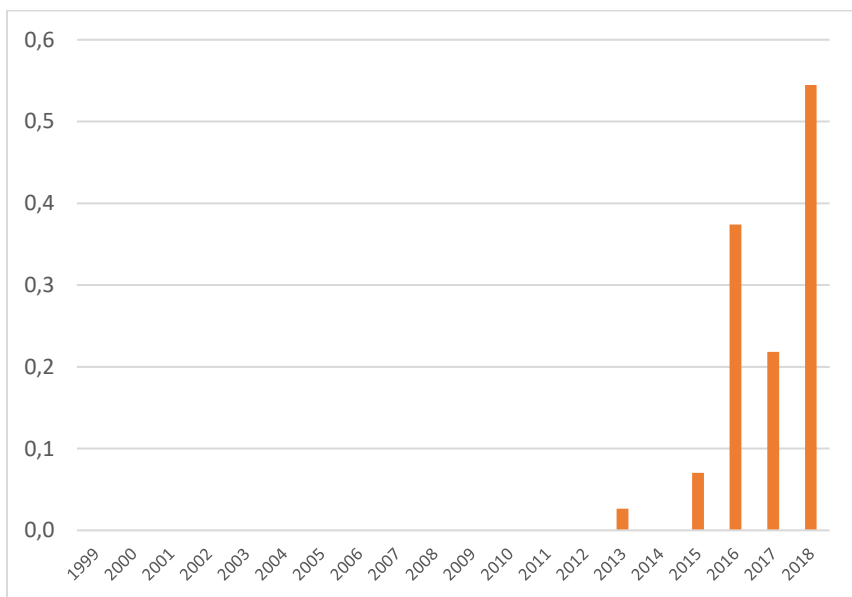
9. ábra. Az EU megjelenése az orbáni világban, évertékelők, 1999-2018, %

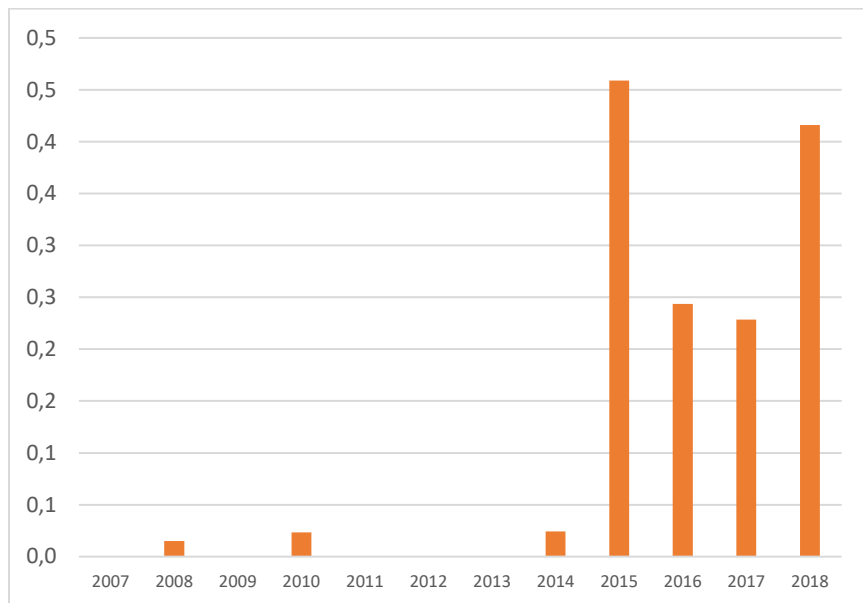
10. ábra. Az EU megjelenése az orbáni világban, Tusnádfürdőn és március 15-én elmondott beszédek, 2007-2018, %

11. ábra. A „migránsok” témájának megjelenése az orbáni világban, évtérkézők, 1999-2018, %

12. ábra. A „migránsok” témájának megjelenése az orbáni világban, Tusnádfürdőn és március 15-én elmondott beszédek, 2007-2018, %

A kép egyértelmű: az EU témája határozottan erősödött az utóbbi években és 2016-ban érte el csúcspontját. Később látni fogjuk, hogy e számok mögött milyen mélyreható változások húzódnak meg (9-10. ábra).

A „migráns” téma előtörése 2015-ben még érthető lett volna, tekintettel a magyarországi menekültválságra – aminek kialakulásában és lefolyásában egyébként Orbánnak és kormányának messzemenő szerepe volt (11-12. ábra). Később ez már csak a félelemkeltést szolgálta, szolgálja és a 2018-as választási kampány fő üzenete lett: „vagy migránsok” vagy a „keresztény Magyarország”, „Orbán vagy turbán” stb.

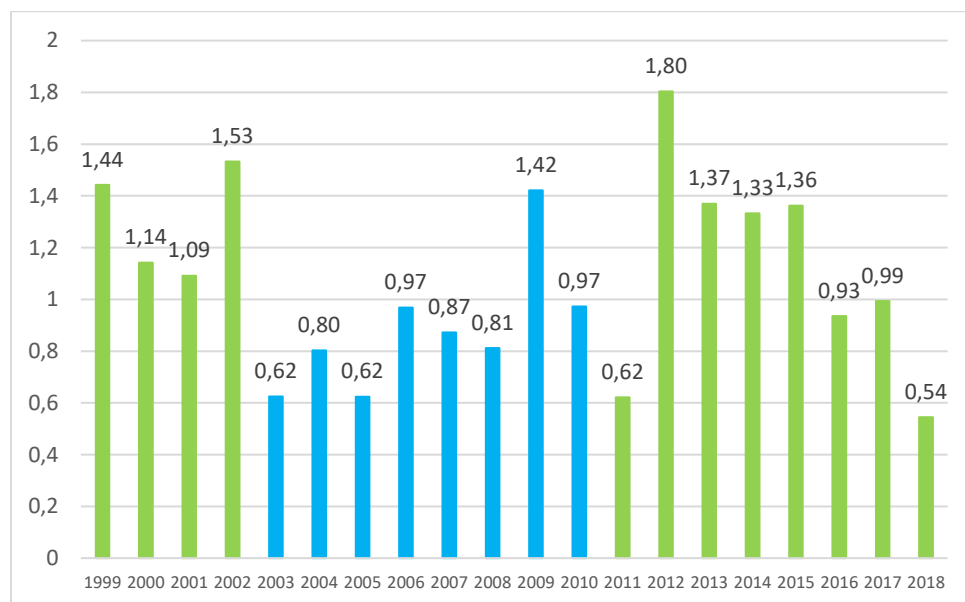
A kormányzás, mint szükségtelen terület

Ezek után érdemes megnézni, hogy mi a helyzet a kormányzással? Kormányoz-e Orbán egyáltalán? Hogyan változott a kormányzásra és ezen belül a gazdaságra vonatkozó szavak aránya a beszédekben?

Ennek megfigyeléséhez az alábbi szavakat vettük figyelembe:

adó, állam, áremelkedés, bér, beruházás, eladósodottság, foglalkoztatottság, gazdaság, gdp, infláció, innováció, jövedelem, kereskedelem, költségvetés, közmunka, megtakarítás, munkaerő, munkanélküliség, növekedés, piac, privatizál, privatizáció, vállalkozás, vállalkozó

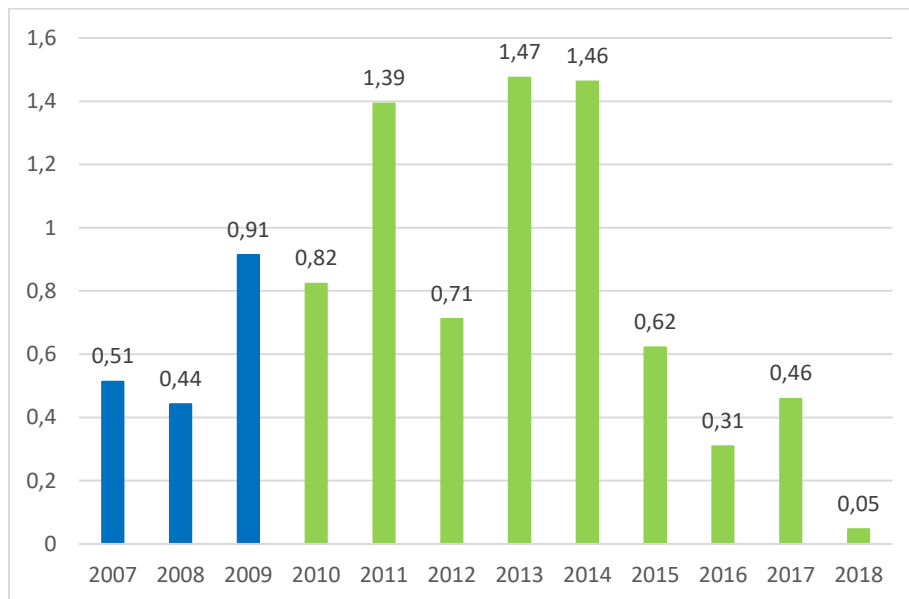
13. ábra. A kormányzás megjelenése az orbáni világban, évértékelők, 1999-2018, %

Magyarázat: zöld oszlopok: a Fidesz kormány van; kék oszlopok: a Fidesz nincs kormányon

A tendenciák egyértelműek: 2012 óta fokozatosan tűnnek el az évértékelő beszédekből a kormányzással összefüggő szavak. Az orbáni világban a kormányzásnak egyre kisebb jelentősége lesz, olyannyira, hogy 2018-ban ez a téma soha nem látott mélypontra esik (13-14. ábra). Kevesebbet foglalkozik kormányzás kérdéseivel annál, mint amikor nem is volt kormányon (lásd a 2003-2010-es évértékelő beszédeket, amelyeket kékkel jelöltünk). A magyar kormány feje gyakorlatilag már nem a kormányzásra, hanem a „migránsokkal” kapcsolatos képzeletbeli csatáira, mint egy végvári vitéz, a „migránsáradat” megállítására, az „ideológiai kartácstűzre”, „lövészárkokra” és brüsszeli „nyílzáporra” koncentrál. Ugyanezt láthatjuk a tusnádfürdői és március 15-i megszólalásaiban is.

14. ábra. A kormányzás megjelenése az orbáni világban, Tusnádfürdőn és március 15-én elmondott beszédek, 2007-2018, %

Magyarázat: zöld oszlopok: a Fidesz kormány van; kék oszlopok: a Fidesz nincs kormányon

Egy narratíva: harc-EU-menekült-iszlám

Az egyes kategóriákba sorolt szavak említésének gyakorisága sokat elmond egy-egy beszéd természetéről. Ez alapján kiszámítható, hogy egy adott kategória milyen súllyal volt jelent egy-egy beszédben. Ezt ábrázoltuk előbb évente, kategóriánként külön-külön. Most az egyes kategóriákba tartozó szavak említési gyakoriságának a beszéd összes szavához viszonyított arányait nézzük, és azt vizsgáljuk, hogy ezek az arányok milyen kapcsolatban állnak egymással.

A vizsgált kategóriák közötti összefüggések ugyanis sokat árulnak el a beszédekről, illetve esetenként a beszélőről magáról is. Éppen ezért megnéztük, hogy az elemzett beszédekben milyen erősen jelennek meg az általunk vizsgált kategóriák és azt is, hogy egy kategória megjelenése mennyiben jár együtt egy másikkal. Ehhez az elemzett 41 beszédből kiemeltük, nem vettük figyelembe, a március 15-i beszédeket, mivel ezek természetüknél fogva egy történeti eseményhez kötődnek, és nem alkalmasak olyan tartalmak vizsgálatára, amelyek nyilvánvalóan kívül állnak e beszédek témáján (pl. közgazdasági fogalmak, iszlám, migránsok). Ha ezektől eltekintünk, akkor 31 beszéd marad (20 darab évértékelő beszéd és 11 tusnádfürdői beszéd), amelyek alkalmasak már egy ilyen vizsgálatra.

Az alábbi kategóriák közötti kapcsolatokat vizsgáltuk:

- félelemmel, veszteséggel kapcsolatos igék (FÉLELEM)
- katonai, hadi, harci kifejezések (HARC)
- Európai Unió (EU)
- magyar, Magyarország (MAGYAR)
- menekültek, migránsok (MIGRÁNS)
- iszlám (ISZLÁM)
- a kormányzással kapcsolatos közgazdasági kifejezések, fogalmak (KORMÁNY)
- brutalitás (BRUTÁLIS)

Ezeket kiegészítettük még egy változóval, amely arra vonatkozott, hogy a beszéd elhangzásakor a Fidesz kormányon volt-e vagy sem (FIDESZ). A FIDESZ értéke 1, ha a Fidesz kormányon volt és 0, ha nem.

Először minden kategóriánál kiszámoltuk, hogy az adott beszéden belül százalékosan mekkora súlya volt. Ehhez a kategóriába tartozó szavak beszéden belüli előfordulásának számát osztottuk a beszéd összes szavának számával és ezt szoroztuk százzal. Például a szorongás és félelem (DRV) kategória esetében:

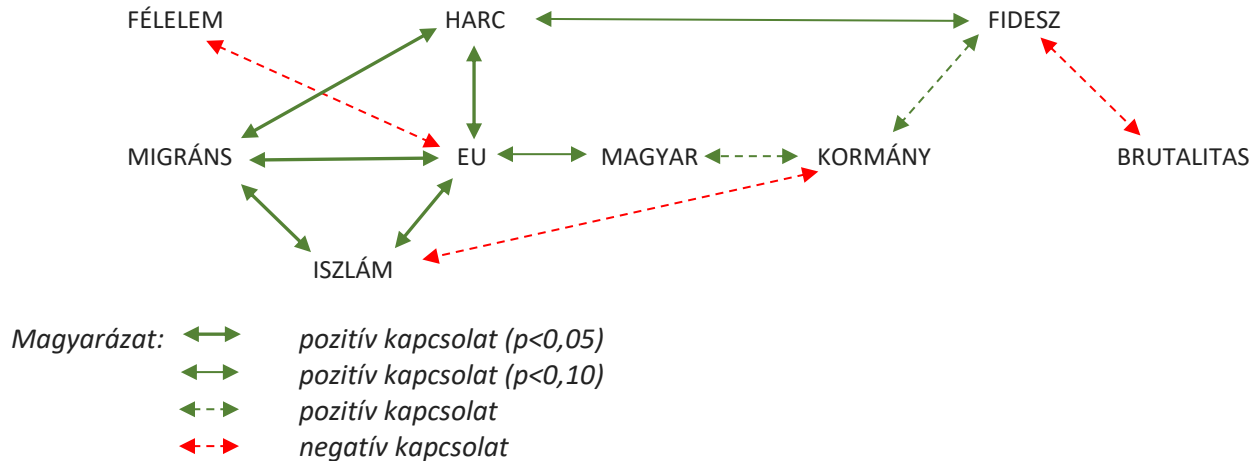
$$DRV_CI_i = DRV_i / WCNT_i * 100$$

ahol DRV_i az i beszédben a félelemre és veszteségre utaló igék előfordulásának száma és $WCNT_i$ pedig az i beszédet alkotó összes szó száma.

Ezek után minden beszédnél és minden kategória esetében képeztünk egy kétértékű változót, amely azt mutatja, hogy a harmincegy beszédet figyelembe véve számított medián értéknél alacsonyabb, vagy magasabb volt-e az adott beszédnél a vizsgált kategória súlya. Ezek a változók egy-egy beszédnél 0 értéket vettek fel, ha az adott beszédben egy meghatározott érték (ami legtöbbször a medián volt) alatti súllyal szerepelt az adott kategória és 1-es értéket, ha ez a súly elérte, vagy meghaladta a meghatározott értéket.

Az eredmények szerint a 1999-2018 között elmondott 31 beszédben az elemzett kategóriák egy összefüggő csoportba rendezhetők: a menekültekre (MIGRÁNS); a katonai és harci kifejezésekre (HARC); az EU-ra; és az iszlámra (ISZLÁM) vonatkozó kategóriák között pozitív összefüggések mutatható ki (lásd a 15. ábrát).

15. ábra. A vizsgált kategóriák közötti kapcsolatok Orbán beszédeiben, 1999-2018, N = 31

Ehhez az összefüggő csoporthoz az EU-n keresztül kapcsolódik a MAGYAR kategória: az EU és a MAGYAR között pozitív összefüggést láthatunk ($p < 0,1$). Ez azt jelenti, hogy ha Orbán többet foglalkozik egy beszédben az EU-val, akkor nagyobb súllyal említi a *magyar, Magyarország, nemzet és haza* szavakat is.

Külön ábrázoltuk azokat a kapcsolatokat is, amelyek csak 15%-os szinten szignifikánsak (szaggatott vonalak). Ilyen a félelemre és a veszteségre utaló igék és az EU témájának kapcsolata. Az EU-t hangsúlyosan megjelenítő 16 beszéden belül tíz beszédnél nem, vagy csak ritkán jelennek meg a félelemre és veszteségre utaló igék. Ezzel szemben az EU-t ritkábban, vagy nem említő 15 beszéden belül 10 beszédnél már erőteljesen előfordul a félelem és a veszteség. Ez összefügg azzal, hogy az Európai Unió csak 2014 után lesz az Orbán beszédek egyik meghatározó témája, miközben a félelemre, veszteség érzetre és szorongásra utaló igéket leginkább 2004-2010 között tartalmazzák a beszédek.

Az iszlám, az EU és a menekültek témája együtt jár: mindhárom pozitív kapcsolatokat fűzik össze. Korábban láthattuk, hogy e témák 2015-től váltak az orbáni narratíva központi elemeivé. Az EU témájához, valamint a MIGRÁNS kategóriához erősen kapcsolódik a harci, és a katonai kifejezések használata. A Brüsszel elleni „háború”, „szabadságharc” közismert narratívája tehát a beszédek statisztikai elemzése alapján is kimutatható.

A katonai, hadi kategória használatára inkább akkor kerül sor, amikor a Fidesz kormányon van. Ez arra is utalhat, hogy Orbán a kormányzást, mint a harcot, a háborút egy formáját fogja fel. Amikor kormányoz, akkor úgy érzi, hogy voltaképpen háborúzik, „ideológiai kartácstűzben”, „nyílzápor” közepette ellenségeket győz le, csatákat nyer meg, stb.

Az orbáni világ központi narratívája a *katonai, harci kifejezések, az EU, a magyar, a migránsok és az iszlám, valamint a szorongás, a félelem* kategóriák elemeiből épül fel. Természetesen változó súllyal vannak jelen ezek a beszédekben 1999-2018 között. 2015 előtt, főleg 2004-től a *szorongás, félelem és a magyar* témák dominálták az orbáni világot, majd 2014 után ezek kiegészültek a *harc, az EU, a migránsok és az iszlám* témáival.

Fontos jellemző, hogy mennyire nem konkrét, és mennyire nem Magyarországhoz köthető témák alkotják ezt a narratívát. Az orbáni világ egyrészt mennyire emocionális, illetve mennyire elvont, meg nem fogható elemekből épül fel (szorongás, félelem, katonai és harci kifejezések), illetve mennyire távoli, a magyar hallgatóság számára nehezen értelmezhető fogalmakból és témákból építkezik (EU, migráns, iszlám)³. És ezzel párhuzamosan, eközben mennyire képes ignorálni a magyar választók mindennapjait ténylegesen meghatározó, a kormányzásra utaló fogalmakat és szavakat: áremelkedés, infláció, bér, foglalkoztatottság, munkanélküliség, stb. Azt korábban is láttuk, hogy Orbán mennyire nem foglalkozik a kormányzással magával. A kategóriák statisztikai elemzése ugyancsak e téma marginalitását mutatja. A kormányzással kapcsolatos fogalmak semmilyen módon nem kapcsolódnak Orbán fő narratívájához. Egyedül a brutalitás, a kormányzásra utaló fogalmak és a kormányzás ténye között fedezhetünk fel valamilyen kapcsolatot. Az természetes, hogy amikor a Fidesz kormányon van, akkor a kormányzással kapcsolatos kategória (*KORMÁNY*) némileg nagyobb súlyt kap a beszédekben. A brutalitás kategóriájával való inverz kapcsolat mögött pedig az állhat, hogy a brutalitás szavai akkor nyernek teret az orbáni világban, amikor a Fidesz nem kormányoz (*FIDESZ=0*), azaz, amikor Orbán megfosztottnak érzi magát: más kormányoz, nem ő.

³ 2015 néhány hónapján kívül, sem az előtt, sem az után a migráció nem jelent meg kézzelfogható és napi problémaként Orbán hallgatósága, a magyar emberek számára. Nem jelent meg ténylegesen megfogható egzisztenciális problémaként. Mégis ez adja 2015-től fogva az orbáni narratíva központi elemét. Aztán a 2018-as választási kampányban Orbán már kizárólagosan erre a témára épített.

Orbán és Európa

A következőkben azt vizsgáljuk, hogy hogyan, milyen irányban változott meg Orbán viszonya, viszonyulása az Európai Unióhoz.

Az 1999-ben és 2000-ben elmondott évértékelőjében az Európa, Brüsszel és az Unió szavak minden említése semleges vagy pozitív állítást tartalmaz. 2007-ben Orbán az évértékelőjében az Európa és az Unió szavakat csak semleges vagy pozitív kontextusban használja, Brüsszelt nem ejti ki a száján. A 2017-es évértékelőjében már túlsúlyba kerülnek az Európához kapcsolódó negatív jelzők, állítások. A negatív állítások száma 19, a pozitív állítások száma 13, 12 esetben pedig semleges, azaz értékmentes az Európa, Brüsszel és az Unió szavak használata. A 2017. március 15-i ünnepi beszédében 9 esetben negatív az Európa, Brüsszel szavak tartalma, csupán kétszer említi őket pozitív kontextusban, 7 esetben semleges. A 2017-es tusnádfürdői beszédében - Tusnádfürdő fontos helyszín Orbánnak, a legkarakteresebb állításai szinte mind ott hangzottak el, például a politikájában mérföldkőnek számító illiberális állam meghirdetése 2014-ben - pozitív állítást csak az európai ember és a közép-európai szókapcsolatnál, illetve szóösszetételnél találtunk (13 ilyen találtunk) és 66 említés semleges, miközben 55 alkalommal az Uniót, a bizottságot, Európát ostromozza, csempüli, szidja, minősíti negatívan, lenézően, lesajnálóan.

A 2018-as évértékelőjében húsz negatív említés, és két a pozitív említés szerepel, miközben tizenegy alkalommal említi semleges szövegkörnyezetben az Európai Uniót. Az orbáni világban ezek szerint Európa egyre inkább szitokszóvá, lesajnálандó entitássá, ellenséges „birodalmi központtá” fokozódik le, illetve lényegül át.

Íme néhány példa:

... rágalomhadjárat, kötelezettségszegési eljárás, ilyen cikkely, olyan cikkely. Azonban rögzítsük azt is, hogy a sokszor durva, alpári, sőt időnként bunkó megnyilvánulásokkal szemben Magyarország eddig higgadtan és kulturáltan, azt is mondhatnám, hogy európai stílusban védte meg a saját érdekeit, és adta meg a választ. (2017.Tusnádfürdő)

...kereszténytelenítését, ennek a törekvéseit látjuk, a nemzeti identitások helyett csoportidentitásoknak kell elsőbbséget adni, és a politikai kormányzást le kell cserélni a bürokrácia uralmára. Erről szól a folyamatos és lopakodó hatáskörelvonás Brüsszel részéről a nemzetállamok irányába. Ez a helyzet ma Európában, tisztelt Hölgyeim és Uraim, ezen a csatatéren küzdenek ma a közép- európai országok. (2017.Tusnádfürdő)

Példák a 2017-es többi beszédéből is:

2017. március 15.:

Lehet, hogy Brüsszelnek és a nemzetközi pénztőkének nem számít sem a magyar nemzet múltja, sem a magyar jövő, de nekünk számít. Lehet, hogy Brüsszelnek és a nemzetközi pénztőkének nem számít az európai emberek biztonsága, de nekünk számít. Lehet, hogy Brüsszelnek és a nemzetközi pénztőkének nem számít, hogy megmaradunk- e magyarnak, de nekünk számít.

2017. évértékelő:

Az igazi menekülteket persze be fogjuk fogadni; németet, hollandot, franciát, olaszt, rémült politikusokat és újságírókat, hazájukat elhagyni kényszerülő keresztényeket, akik az otthon elvesztett Európájukat majd nálunk akarják megtalálni.

A 2018-as évértékelő már véletlenül sem félreérthető:

A kulturális alapok átalakulása, a keresztény kultúrájú népesség fogyása, a nagyvárosok iszlamizálódása napról napra halad előre, s bevallom, hogy én nem látom azokat a politikai erőket, amelyek meg akarnák és meg tudnák állítani, horrible dictu: vissza tudnák fordítani a folyamatokat. Mondandóm nézőpontjából most mindegy, hogy ez a liberális demokráciák gyengesége, a korábbi gyarmattartó és rabszolgatartó múlt visszaütése vagy a Soros György-féle birodalom pénzéhes, felforgató akcióinak következménye-e. A tény tény marad. Bármi is volt a kiváltó ok, Nyugat-Európa bevándorlóövezetté, kevert népességű világgá vált, és Közép-Európától különböző, merőben új fejlődési jövő felé halad. Rossz hír ez számunkra. Ez azt jelenti, hogy az iszlám civilizáció, amely mindig is hivatásának tekintette Európa megtérítését – ahogy ő mondja – az igaz hitre, a jövőben nemcsak dél, de nyugat felől is kopogtatni fog Közép-Európa ajtaján.

Bármennyire abszurd is, a helyzet az, hogy a veszély ma nyugatról fenyeget bennünket. Ezt a veszélyt a brüsszeli, berlini és párizsi politikusok hozzák a fejünkre. Azt akarják, mi is vegyük át az ő politikájukat, azt a politikát, amely bevándorlóországgá tette őket, és megnyitotta az utat a keresztény kultúra hanyatlása és az iszlám térnyerése előtt. (kiemelés a tanulmány készítőitől)

Fel kell tennünk azt a kérdést, hogy mi okozta ezt a változást, miért változott ekkorát az orbáni világkép, mi lehet ezzel Orbán célja?

Az EU-ból való kilépést készíti elő?

Az első, legkézenfekvőbb magyarázat, hogy Orbán őszintén, szívből nem ért egyet az Unió, mint liberális államok uniója, értékeivel, célkitűzéseivel, politikájával, és nem csinál mást, minit előkészíti a távolodást, majd a kilépést az EU-ból. Ezt alátámasztani látszik a britek kilépésére adott reakciója:

2016-ban a világon az emberek mindezt sok helyütt megelégték. Brexit, amerikai elnökválasztás, kipenderített olasz kormány, magyar migráns népszavazás, s utánuk több is jön talán, hatalmas kezdesz lenni végre, ó, nép. (2017. évértékelő)

Csak érdekességként említjük meg, hogy Budapest utcáin egy olyan plakát jelent meg a 2018-as parlamenti választások előtt pár nappal, amely a brit euroszkeptikus, jobboldali nacionalista-populista párt Brexit kampányában szerepelt⁴. Az Uniótól való távolodást erősen alátámasztja a liberális demokrácia 2014-es megtagadása, az illiberális állam meghirdetése is⁵.

Amennyiben ez a helytálló magyarázat, akkor a 2018-as választások megnyerése után Orbán várhatóan 2022-re már elő tudja készíteni Magyarország Unióból történő kilépését.

⁴ Lásd: Brexit plakátot másol a kormány „Stop”-ja, Népszava, 2018.03.29, <http://nepszava.hu/cikk/1156400-brexit-plakatot-masol-a-kormany-stop-ja>

⁵ Lásd: Orbán Viktor 2014.évi Tusnádfürdői beszéde: 2010-2015.miniszterelnok.hu/beszed/orban_viktor_tusnadfurd_337_i_beszede

A magyar lakosság nagy többsége jelenleg még EU-párti⁶, de Orbán 2015 óta szisztematikusan összekapcsolja a menekültválság kérdését a terrorizmussal, a bűnözéssel. Az Unió szidalmazásának két fontos eleme van Orbánnál: Európa gyenge, és Európa maga tehet arról, hogy 2015-ben (többek között Magyarországon keresztülhaladva, magyar állami segédlettel a határhoz szállítva) közel egymillió menekült ment az Unió fejlettebb országaiba.

...akik szerint a bevándorlás növeli a bűnözést, összeurópai szinten 64 százalék. Azoknak az aránya, akik szerint a bevándorlás megváltoztatja a kultúrát, összeurópai méretben 59 százalék. A tekintetben, hogy Brüsszel milyen teljesítményt nyújt a bevándorlás kezelésében, az európai polgárok 76 százalékának a véleménye szerint gyenge teljesítményt nyújt.

Orbán és csapata kitalálta, hogy meg kell személyesíteni a menekültek beengedésének politikáját, és erre Soros György, magyar származású dollármilliárdos személyét találták a legalkalmasabbnak. Majd Soros személyét összekötötték a magyar ellenzéki pártokkal és Brüsszellel, a brüsszeli bürokratákkal. Pár idézet Orbántól:

Nos, azt kell mondanom, hogy az emberek véleményével szemben Brüsszelben ma kialakult egy szövetség. Ebben a szövetségben a brüsszeli bürokraták és azok elitje vesz részt, valamint az a rendszer, amit Soros- birodalomnak lehet nevezni.

Most, ha Európa jövőjéről beszélünk, akkor először azt a mondatot kell kimondanunk, hogy ahhoz, hogy Európa élni tudjon, és Európa az európaiaké maradjon, először is az Európai Uniónak vissza kell nyernie a szuverenitását a Soros- birodalommal szemben.

A magyar parlamenti választásnak lesz egy közép- európai tétje is. Láthatják, hogy mind a brüsszeli bürokraták, mind Soros György abban érdekeltek, hogy Közép- Európát ...

A harmadik pontja a Soros- tervnek az, hogy a beérkezett migránsokat pedig szét kell osztani Európa országai között egy kötelező és állandó mechanizmus keretében.

... fel kell állítani egy európai bevándorlási ügynökséget, amelynek el kell vennie a migránsügyben való összes döntési jogot a nemzetállamoktól, és brüsszeli szintre kell emelni. Ez a Soros- terv.

(2017. Tusnádfürdő)

Ugyanakkor több érv szól az ellen is, hogy Orbán kivigye Magyarországot az Unióból. Több mint 700 ezer magyar ember él és dolgozik a fejlett uniós országokban, küldi haza a keresete egy részét⁷. Ők nem otthon dolgoznak (akár feketén), vagy nem otthon munkanélküliek, közmunkások. Orbán sokszor dicsekszik a munkanélküliek számának csökkenésével⁸, ami nem lett volna lehetséges, ha 700 ezer ember nem az Unióban dolgozna. Ezért egyéb magyarázatot is keresnünk kell.

⁶ Lásd: Rajongja a magyar a Fideszt és az EU-t, bedőlőben a Jobbik, 2017.12.11, <https://24.hu/belfold/2017/12/11/rajongja-a-magyar-a-fideszt-es-az-eu-t-bedoloben-a-jobbik/>

⁷ Lásd Százmilliárdokat küldtek haza a magyar migránsok, Napi.hu, 2016.11.09, https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/szazmilliardokat_kuldték_haza_a_magyar_migransok.625847.html

⁸ Lásd: A magyar munkanélküliség továbbra is rekord alacsony szinten van. Az elmúlt három hónapban 35 ezren dolgoztak többen, mint egy évvel korábban, Origo, 2018.02.27, <http://www.origo.hu/gazdasag/20180227-ksh-november-januar-munkanelkuliseg-es-foglalkoztatottsag.html>

Orbán képzeletben már nem a magyar kispályán, hanem az EU-ban focizik

Orbán az Uniót és annak vezetőit gyengének akarja láttatni (ezzel egyébként valamennyire gyengíti is), a saját súlyát pedig a valóságosnál nagyobbak, jelentősebbnek feltüntetni. 2017-ben Orbán komoly eredményként jelenti be a V4-ek összehangolt cselekvését, megerősödését, amely egység több kérdésben egyébként 2018-ra elporladt, felbomlott.⁹ Hazai pályán, Európa vezető politikusaként állítja be magát, ami komoly önáltatás, illetve tévképzet. Azt is mondhatjuk, hogy nem látja tisztán a saját és Magyarország politikai súlyát és helyét.

Ezért van az, hogy miközben a miniszterelnökök tanácsában, ahol egyhangúságra van szükség, és megvétőztam a kvótarendszert, ezt kicselezve a bizottság oldaláról indítottak egy olyan jogi eljárást, amelynek a befejezéséhez már elegendő volt a tagállamok négyötöde, és az én egyetlen vétóm, illetve Magyarország vétója nem segített. Becsaptak és kicseleztek bennünket, ...

... a legkevésbé sem lesték a szavunkat. Most azonban ez már így van, és ha a mögöttünk hagyott egy esztendő, a legutóbbi találkozásunk óta eltelt tizenkét hónap legfontosabb eseményét, magyar és európai eseményét kellene megneveznem, akkor a visegrádi négyek megerősödése...

Ha ezen is túl vagyunk, és tudomásul vettük, hogy a britek elhagyták az Európai Uniót, és a világ egyik legnagyobb hadserege távozott az Európai Unióból, és miközben megerősítjük a NATO keretein belüli együttműködésünket, be kell látnunk, hogy az európai kontinens katonailag nem maradhat védtelen, illetve védettségét nem remélheti mástól. Fontos az amerikaiak jelenléte, fontos a NATO-tagság, de Európának kell rendelkeznie önmagában is olyan katonai potenciállal, amellyel képes saját magát megvédeni. Vagyis hozzá kell kezdenünk egy európai katonai erő felépítéséhez.

Summa summarum, azt is mondhatnám egy mondatban lezárva a mai előadásomat, hogy huszonhét éve itt, Közép-Európában abban hittünk, hogy Európa a jövőnk, most azt érezzük, hogy mi vagyunk Európa jövője.

(2017. Tusnádfürdő)

Az Egyesült Államok akkori kormánya, Brüsszel és ráadásul még Berlin is kihirdette, hogy a migránsokat nem szabad és amúgy sem lehet megállítani. Ellenálltunk, határt húztunk, kerítést építettünk, határvadászokat toboroztunk, és megállítottuk őket, megvédtük Magyarországot, mellékesen Európát is.

(2017. évértékelő)

⁹ Lásd: Visegrád halott-Orbán-ellenes szövetség alakul Közép-Európában is, Átlátszó, Világtérkép, 2017.06.28., <https://vilagterkep.atlatszo.hu/2017/06/28/visegrad-halott-orban-ellenes-szovetseg-alakul-kozep-europaban-is/> és Egyre nagyobb az ellentét a visegrádi országok között, hír24, 2017.11.28., <https://24.hu/kozelet/2017/11/28/egyre-nagyobb-az-ellentet-a-visegradi-oroszagok-kozott/> és Szlovákia és Szlovénia elnökei megüzenték, ők inkább a németek és a franciák mellé állnának. HVG,2018.4.23, http://hvg.hu/vilag/20180423_szlovakia_es_szlovenia_elnokei_meguzentek_ok_inkabb_a_nemetek_es_a_franciak_melle_allnak, valamint <http://m.magyararancs.hu/villamnarancs/ennek-mar-annyi-kovacs-zoltan-szerint-a-haldoklo-v4-es-szovetseg-meg-soha-nem-volt-ilyen-jo-allapotban-106874>

Katonáink várják, hogy ismét Közép-Európa meghatározó erejű hadseregében szolgálhassanak.

(2017. évértékelő)

Ne felejtjük el, hogy Magyarország volt az az ország, amely a V4-ek segítségével – amiért hála és köszönet – megállította az Európába özönlő migránsinváziót.

(2017. Tusnádfürdő)

Diplomáciai rekordév elé nézünk, rég volt akkora jövés-menés, mint idén lesz. Az orosz elnök után várjuk a kínai miniszterelnököt, várjuk Izrael állam miniszterelnökét, mi irányítjuk júliustól a V4-ek munkáját, ősszel pedig 16 közép-európai állam vezetői tanácskoznak majd Budapesten.

(2017. évértékelő)

További lehetséges magyarázatok

Orbának ugyanakkor több célja is lehet egyszerre. Brüsszelt ellenséggé tenni, majd összekapcsolni a magyarországi ellenzékkel, hatékony kampányeszköz. Nézzünk újra pár idézetet a 2017-es tusnádfürdői beszédből:

.. szerintem törvénytelenül tőlünk elcsalt és elvett hatásköröket vissza kell adnia Brüsszelnek, az ellenzék pedig függetlenül attól, hogy szocialistákról, szélsőjobbról vagy liberálisokról beszélünk, mind azt mondják, hogy több hatáskört kell adni Brüsszelnek, mert a nagy kérdésekre csak európai megoldások, csak közös európai megoldások vannak. Ez pedig azt jelenti, hogy az ország irányítását növekvő mértékben át akarják adni Brüsszelnek.

.....és ne legyen illúzió, ha nem kereszténydemokrata kormány alakul Magyarországon, akkor a következő kormány gyengíteni fogja a V4 - eket, ezzel gyengíteni fogja Közép- Európát.

A magyarországi ellenzék ezzel szemben nyíltan hirdeti, hogy ők le fogják bontani a kerítést, és a bevándorlókat be fogják engedni az országba, egyet fognak érteni az Európába történő teljes és kötelező szétesztásával a migránsoknak, és ilyen értelemben ők készen állnak arra, hogy Európát átadják egy új, kevert összetételű európai jövő számára. Ez az ellentét a magyar ellenzék és a magyar kormányzó pártok között adja ennek a választásnak az európai tétjét.

Eddig három okát is feltételeztük Orbán újkori Európa-ellenességének:

1. már nem vallja magáénak az uniós értékeket, távolodni akar az Uniótól, akár ki is vezetheti Magyarországot az Unióból
2. elégedetlen a saját súlyával, és azt felnagyítandó, becsmerli a többieket, a Nyugat már szitokszó;
3. hazai kampánycélokra használja az Unió vélt és valós cselekedeteit, és a számára nem tetszőket az ellenzékéhez kapcsolja

Egy utolsó, negyedik lehetőség: Orbán, mint Putyin fegyverhordozója

Orbán az oroszok *előretolt hadteste*, hogy egy általa is kedvelt katonai kifejezéssel éljünk, akinek az a feladata, hogy segítsen Putyinnak az EU meggyengítésében és a putyini Oroszországot elfogadtassa az uniós országokkal.

- Orbán 2010 óta évente találkozik Putyinnal, 2014-ben aláírták a Paks2 megállapodást, vagyis hogy az oroszok építenek a Pakson már meglévő atomerőmű mellé (később helyett) egy újat. Az új atomerőmű megépítésére vonatkozó döntés sietségét semmilyen gazdasági szempont nem indokolta. A nemzetközi energiatermelési trendeket figyelembe véve meglehetősen kétséges, hogy az új atomerőmű működtethető-e gazdaságosan: az ott a jövőben termelt áram nem lesz-e drágább, mint az import, vagy más forrásból (pl. naperőművek) származó energia¹⁰.
- Az Orbán-kormány által 2013-ban életre hívott letelepedési kötvénnyel Magyarországra érkezett 20 ezer ember. Ezek nagy része kínai állampolgár, de jelentős, mintegy 500 fő az orosz állampolgárok száma is, akik ellenőrizetlenül jutottak magyar okmányokhoz. Nagy részük csak átutazóban volt Magyarországon, azonnal továbbmentek fejlettebb nyugat-európai országokba¹¹.
- A magyar kormány által támogatott online sajtó egyértelműen átveszi és terjeszti az orosz propagandát¹². Annak is fontos eleme a migráció és a terrorizmus összekapcsolása, a gyenge Európa és az erős Oroszország képe¹³.
- Orbán különleges és kivételesen szoros kapcsolatot ápol az ortodox egyház vezetőivel. Az elmúlt években többször találkozott velük¹⁴ és jelentős összeggel támogatja az ortodox egyház templomainak felújítását és új magyarországi templomának felépítését¹⁵.

Már említettük, hogy Orbán jelentős európai politikusnak akar látszani, akinek megvannak nem csak a “kispályás” hazai tervei, hanem az Uniót megreformáló tervei is:

És ha ezen is túl vagyunk [a “migránsok” hazaküldése – a szerzők megjegyzése], akkor kell kötnünk két nagy ívű, történelmi szerződést, aminek mind gazdasági, mind katonai, mind politikai(...)

¹⁰ Lásd: http://hvg.hu/gazdasag/20150721_Rossz_vasat_utnek_Orbanek, <http://fs-uneep-centre.org/sites/default/files/publications/gtr2018v2.pdf>, és <https://www.iea.org/publications/wei2017/>, valamint <https://www.lazard.com/media/450337/lazard-levelized-cost-of-energy-version-110.pdf>

¹¹ Ez a helyzet rendkívül nyugtalanítja Magyarországon NATO szövetségeseit. Ezen az úton ugyanis szinte teljesen ellenőrizetlenül juthattak orosz kémek családostul nyugat-európába. Lásd:

https://index.hu/belfold/2017/03/21/titkosszolga_orsz_fenyegetes_romagyilkossag_interju/

¹² Lásd: Kiderült, amit eddig is tudtunk, orosz propaganda fut a magyar sajtóban, Index, 2018.03.22,

https://index.hu/belfold/2018/valasztas/2018/03/22/kiderult_amit_eddig_is_sejítettünk_orsz_propaganda_fut_a_kormánysajtóban/; A mindeneyben.com és a kormányajtó bizonyítottan orosz propagandát terjeszt, 444, 2018.04.23,

<https://444.hu/2018/03/23/a-mindeneybencom-es-a-kormánysajtó-bizonyítottan-orsz-propagandát-terjeszt>

¹³ Bátorfy, A., Zs. Szánthó. 2016. Bivalybasznádi álhírvállalkozók és Oroszország magyar hangjai, vs.hu,

<https://vs.hu/kozelet/osszes/bivalybasznadi-alhivallalkozok-es-orszorszag-magyar-hangjai-0407>

Erdelyi, P. 2016. A magyar közmédia úgy terjeszti az orosz háborús propagandát, mintha közvetlenül Moszkvából szerkesztenék, 444.hu, <https://444.hu/2016/12/16/a-magyar-kozmédia-ugy-terjeszti-az-orsz-haborus-propagandát-mintha-kozvetlenül-moszkvából-szerkesztenek>

Feledy, B. 2016. Ömlik az orosz propaganda, és sokáig észre sem vettük, Index,

https://index.hu/kulfold/2016/04/04/omlik_az_orsz_propaganda_es_sokaig_eszre_sem_vettuk.

¹⁴ Lásd <https://magyaridok.hu/belfold/orban-viktor-magyar-ortodox-egyházmegye-kormányzójával-tárgyalt-1877530/> és <https://24.hu/belfold/2017/02/21/orban-a-szir-ortodox-patriarkával-ebedelte/amp/> és <https://szabadmagyarszo.com/2017/11/24/orban-viktor-meghívta-irinej-patriarkát/>

¹⁵ <https://24.hu/belfold/2017/02/02/orban-putyin-a-kapcsolatok-az-egben-köttetnek-mintegy-25-milliárdert/amp/>

Egy történelmi szerződésre van szükségünk Törökországgal és egy másik történelmi szerződésre Oroszországgal. És ha ezt mind elvégeztük, akkor azt mondhatjuk, hogy megreformáltuk az Európai Uniót, amely versenyképes lehet a többi kontinenssel a következő évtizedek során.

(2017. Tusnádfürdő)

Tehát, összefoglalva a fentieket, ha Orbánnak valóban jelentős befolyása lenne az Unióban, mint ahogy szerencsére nincsen, akkor minden erejét latba vetné, hogy az EU különleges gazdasági, politikai és katonai szerződést kössön Oroszországgal.

Mellékletek

1. Az elemzett kategóriák definíciója

Félelem, szorongás, összeomlás

aggódik, akadály, áldozat, baj, beletörődik, bizonytalan, bukás, bűncselekmény, bűnözés, bűnöző, büntetés, büntetlen, cinizmus, csőd, csalódott, ellenfél, elhagy, elutasít, elveszít, erőszak, fájdalmas, fél, feled, felelőtlen, fellázad, felszámol, fenyeget, gyáva, gyenge, gyűlölet, hanyatlás, hazudik, hazug, hiány, hiba, igazságtalanság, kár, kényszer, képtelen, kétség, kikezd, kioktat, kishitű, kiszolgáltatott, kockázat, konfliktus, korlát, kudarc, kullog, küzd, lázadás, legyőz, lehetetlen, leszakad, letör, megbukik, megsarcol, megvéd, nehéz, nyomás, önkény, önsajnálát, összeomlás, rab, ránt, reménytelen, reszket, rombol, romlik, rossz, sikertelen, sodor, sodródik, süllyed, szegénység, szégyen, szenved, szétesik, szolga, szorong, tagad, támad, teher, terror, téved, tönk, vad, válság, váratlan, védtelen, vég, ver, veszély, vesz, zavar

Félelem és összeomlás

aggódik, beletörődik, csalódik, elveszít, fél, feled, felszámol, hazudik, szorong, kullog, leszakad, letör, megbukik, megijed, összeomlik, reszket, romlik, sodródik, süllyed, szenved, szétesik, téved, vesz

Szorongás

aggódik, bizonytalan, bukás, akadály, csőd, csalódott, elveszít, erőszak, fájdalmas, fél, félelem, fenyeget, gyáva, gyenge, hanyatlás, kényszer, képtelen, kétség, kishitű, kiszolgáltatott, kudarc, leszakad, letör, nehéz, nyomás, összeomlás, összeomlik, reménytelen, reszket, sikertelen, sodródik, süllyed, szégyen, szenved, szétesik, szorong, védtelen, veszély, vesz

Harc, háború és a katonák

A vizsgált 41 beszéd alapján:

csata, ellenség, háború, hadsereg, harc, határvédelem, katona, kitör, megszállás, szabadságharc, támad, világháború, felnyergel, felszerszámoz, hadakozik, hadjárat, kilő, kivív, lövészárók, megtámad, nyergel, nyíltsisakos, rálő, rezsiharc, robbant, megvéd, véd

A 2010-2016 között elmondott beszédek, interjúk (180perc, Tusnádfürdő, évertékelők, kereskedelmi kamara, március 15-i beszédek, stb.) alapján¹⁶:

áldozatok, áttörés, bajtársak, barikád, bombáz, csata, csatatér, csatazaj, élet) kockáztatása, ellenállás, ellenség, fegyver, felnyergel, felszerszámoz, front, golyó, győz, győzelem, háború, hadakozik, hadgyakorlat, hadjárat, hadsereg, hadvezér, harc, határvédelem, hátrálás, hódító, honvéd, hősiesség, invázió, jelent, kardrántás, kartácstűz, katona, katonaember, katonatiszt, kilő, kitör, kivív, küzdelem, legyőz, levezényel, lovasroham, lőporfüst, lövészárók, megküzd, megment, megnyer, megöl, megszállás, megtámad, megvéd, menetelés, nyergel, nyíltsisakos, országvédelem, öltre megy, összecsapás, őrségváltás, őrváros, parancs, rálő, rezsiharc, robbant, sereghajtó, sisak, szabadságharc, szabadságharcos,

¹⁶ 2010-16 között elmondott beszédek közül minden évben hét beszédet választottunk ki. A kiválasztás során arra ügyeltünk, hogy a kiválasztott beszédek közé különböző típusú és különböző alkalmakkal elmondott beszédek kerüljenek.

sereghajtó, támadás, terep, tűzparancs, ütközet, véd, védekezés, védekezik, védelmez, védvonal, vesztes, vészharang, vér, vért, világháború, vitéz, visszaver, vív, zsold

EU

Brüsszel, Európa, bizottság

Menekült

menekült, migráns, bevándorló, bevándorlás, népvándorlás

Brutalitás

fájdalmas, erőszak, gyűlölet, ver

Kormányzás

adó, állam, áremelkedés, bér, beruházás, eladósodottság, foglalkoztatottság, gazdaság, gdp, infláció, innováció, jövedelem, kereskedelem, költségvetés, közmunka, megtakarítás, munkaerő, munkanélküliség, növekedés, piac, privatizál, privatizáció, vállalkozás, vállalkozó

Iszlám

iszlám, muszlim, muzulmán

2. Szempontok a 2004. évi évértékelő beszéd elemzéséhez

Az alábbiakban néhány általunk fontosnak tartott szempontból elemezzük a 2004. évi évértékelő beszédet. Először az Orbán által elmondott mesével foglalkozunk, majd a beszéd logikáját vázoljuk fel, végül felsoroljuk a félelemkeltő és szorongásra utaló szavakat és állításokat az elhangzás sorrendjében.

Mese a beszédben

Orbán ebben a beszédében először elkeserítőnek, kiábrándítóan, nyugtalanítóan festi le a magyar állapotokat, majd váratlanul az alábbi módon folytatja:

„Hosszú idő óta keresem, miként tudnám elmondani önöknek, hogyan lehetne összefoglalni röviden mindazt, ami ma az embereket, magamat is beleértve, nyugtalanítja, és aggodalommal tölti el.”

Eszerint a félelem, a nyugtalanság, bizonytalanság nemcsak a magyar állampolgárokra jellemző, hanem ezt Orbán magára vonatkoztatva is érti: korábban nem tudta, hogyan is szóljon hallgatóságához, hogyan is fogalmazza meg gondolatait, azt a narratívát, amely hatásos lehet, amely a választóknak érthető és elfogadható és számára előnyös módon, *tehát* jól írja le az ország helyzetét. A bizonytalanság, a nyugtalanság, az aggodalom tehát legalább annyira vonatkozik a magyar helyzetre, mint a beszélőre (Orbánra) magára: nem tudta mitévő legyen, hogyan is fogjon hozzá, mire is vélje a 2002-es választások elvesztését – és ez aggodalommal töltötte el. A következő mondattal vezeti be a mesét, amelyet aztán röviden összefoglal:

„Ilyenkor váratlan helyről is érkezhetsz segítség. Tegnap este például lefekvés előtt mesét olvastam a gyerekeknek.”

A mese tehát megvilágító erejű és nemcsak az ország–választók viszonyában, hanem Orbán és személyes helyzete viszonyában is, tehát a mese a beszélő személyes perspektívájában is értelmezhető. Annál is inkább, mert nem az a kérdés itt, hogy Orbán mesét olvas a gyerekeknek, és ebből majd idéz egy beszédben, hanem az, hogy miért éppen ezt a mesét tartja lényegesnek, megvilágító értékűnek? Azt hisszük ebben a mese mély, személyre szóló tanulsága is közrejátszhatott: az elmondott mese Orbán személyes dilemmájára (hogyan folytassa a számára érthetetlen 2002-es választási vereség után) is választ adhatott:

„A történet egy öreg királyról szól, aki elment vadászni az erdőbe, amit úgy ismer, mint a tenyerét. Mégis eltévedt, mert az erdő egyszer csak megváltozott körülötte, mintha elvarázsolták volna. Az öreg király kétségbeesetten kereste a kiutat, kapott fűhöz-fához, segítségért kiáltozott, és végül mindent odaigért annak, aki kivezeti az erdőből. A mese még hosszan bonyolódott, szerelem, ármány, cselvetés, királylány és boldogság, de ez már mondandóm szempontjából kevésbé érdekes. Bár az nem tanulság nélkül való, hogy az, aki afféle válságmenedzserként végül hazavezette a királyt, maga a varázsló volt, aki az erdőt megváltoztatta, persze a jutalom is az ő markát ütötte. Mi azonban kanyarodjunk vissza az öreg királyhoz, aki mindenét hajlandó volt odaadni, csak hogy hazajusson, csak hogy kijusson az ismeretlenből, mert kedves barátaim, aki nem tudja, hol van, az úgy kétségbeesik, azt akkora félelem fogja el, hogy szinte bármire kész.”

A mesék varázslatos nyelven, a mesék világának közvetítésével szólnak a gyerekek mélyen egzisztenciális problémáiról¹⁷. A meséket tehát nagyon komolyan kell venni. Orbán feltehetően sokszor és sokféle mesét olvasott a gyerekeinek. Ezek nem feltétlen szólnak a mesélőről (bár, az, hogy a sok mese közül melyiket választjuk ki végül, összefüggésben állhat azzal is, hogy az adott alkalommal melyik mesét szeretnénk mesélni, melyik mese esne jól nekünk is). De éppen az, hogy e beszédben pont ezt a mesét idézi fel, arra is utal, hogy ezt a mesét fontos, a saját, legszemélyesebb problémáira is választ adó meseként értékelhette¹⁸.

Figyelemre méltó tehát, hogy Orbán segítségként e meséhez folyamodik, ezt mondja el a beszédben, ez a mese segíti, hogy meglegelje e megoldást az őt foglalkoztató kérdésre (*„Hosszú idő óta keresem, miként tudnám elmondani önöknek...”*). Pont ezért feltételezhető, hogy ennek a mesének Orbán számára léteztetett egy nagyon személyes, az ő akkori legbelsőbb kérdéseire reflektáló, ezekre választ adó értelmezése is.¹⁹ Egy lehetséges interpretáció lehet, ha az eltévedt „öreg király” helyére magát Orbánt helyettesítjük be. A mesével tehát voltaképpen önmagáról, saját helyzetéről, és a maga számára meglett kiútról is beszél. Úgy érzi, ő az öreg király, aki eltévedt, aki körül úgy megváltozott a világ, hogy nem találja a kiutat (az utat ahhoz, hogy újra hatalomra kerülhessen).

Erre a lehetőségre utal, hogy a mese (amelyet ténylegesen nem is zár le) tanulságát többes szám első személyben fogalmazza meg:

„Ha nem tudjuk, hol vagyunk, oda a biztonságunk, és a biztonság elvesztése az ember legősbibb ellensége. Talán nincs is annál gyötrőbb rémálom, mint amikor azt álmodjuk, hogy hirtelen nem is tudjuk, hol vagyunk.”

Itt a „biztonságunk elvesztése”, a „gyötrő rémálom” „az álmodjuk”, a „hirtelen nem is tudjuk, hol vagyunk” egyaránt utalhat a magyar választók és Orbán közös tapasztalatára („biztonság elvesztése”) és arra is, hogy maga Orbán vesztette el a „biztonságát”, „tévedett el”, és „álmodott” „gyötrő rémálmokat” stb.

¹⁷ A meséknek a gyermeki lélek fejlődésében játszott pozitív szerepéről lásd Bruno Bettelheim: *A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek*, Budapest, Gondolat Kiadó, 1988.

¹⁸ Bettelheim erről így ír: „A mesék képekre fordítják le a belső folyamatokat. Amikor a hős valamilyen bonyolult belső problémával kerül szembe, amelyet képtelen megoldani, a mese nem írja le a lelkiállapotát, hanem például arról beszél, hogy a hős eltévedt egy áthatolhatatlanul sűrű erdőben, és nem találja a kivezető utat. Aki már hallott életében ilyen mesét, sose felejtí el azt a jelenetet, amikor a hős eltévedt a mély, sötét erdőben. Lásd. Uo., 215-216. oldal.

¹⁹ Függetlenül attól, hogy ő írta a beszédet vagy sem, vagy attól, hogy valóban mesélt e a gyerekeinek vagy sem.

A beszéd logikája

A beszéd az alábbi főbb lépésekből áll.

1. A beszéd elején Orbán kétségbeejtőnek / rossznak festi le az ország helyzetét. Az ország teljesítménye rosszabb, mint amilyen lehetne:

„összehúzza magát”; összezsugorodás”; összetöporodás”

„kedvező folyamatok törtek meg”

2. Az öreg király meséjét hívja segítségül, hogy megmagyarázza az ország (és értelmezésünk szerint a saját) helyzetét.

3. Megtalálja a „bizonytalanság” fogalmát és elkezd sulykolni a „félelem”, és a magyarok „félnek” állításait (lásd a szorongásra, félelemre utaló szavak és kijelentések listáját a következő pontban).

4. Retorikai fordulópont: [de] van megoldás, vannak „biztos pontok”

5. A „biztos pontok” felsorolása:

1. Közös cselekvés:

„a jelen közös dolgait kell rendeznünk, hogy a jövő képe tiszta és éles legyen”

2. „Új gondolkodás”:

„a jelen legfontosabb teendője, hogy más irányt szabjunk a gazdaságnak”

„más irány, más észjárás, más gondolkodásmód”

„a jelenlegi bankárészjárást és bankárgondolkodást mindannyiunk érdekében meg kell változtatni.”

3. „Munka alapú” gazdaság:

„képtelen gondolat a munka nélküli gazdaság”

„Nekünk újra az emberséges, munkára épülő, tehát értékteremtő gazdaságban érdemes hinnünk, mely nem a szegénységet növeli, hanem a biztonságot.”

„Mindenekelőtt tehát vissza kell adni Magyarországon a munka becsületét.”

„Munkaalapú gazdaságra van szükség ismét.”

4. „Nem a megszorításokra”:

„A megszorítások nem összefogják, hanem összeszorítják az embereket.”

5. Nagyobb állami szerepvállalás:

„Nem azokkal kellene összefogni, akik állandóan az állami beruházások visszafogását követelik, miközben nagyon sok minden vár még megépítésre Magyarországon.”

6. „Mindenki szövetsége”:

„Hát milyen nemzeti összefogás az, amikor csak azzal fogok össze, aki ugyanazt mondja, amit én? Kicsi és szűk összefogás ez, kedves Barátaim, nem a nemzet, hanem a politikusok egy részének összefogása saját magával. Az embereknek ma nem erre van szükségük. Magyarországnak ma arra van szüksége, hogy az emberek, a családok, az önkormányzatok, az idősek és fiatalok, gazdák és munkások, vállalkozók és közalkalmazottak, határon kívül és belül élő magyarok szövetséget kössenek egymással”

„Magyarország ismét kiszámítható és biztonságos életet adhasson mindannyiunk számára.”

„A bizonytalanság, a zűrzavar, a kiszámíthatatlanság, a szorongás és a félelem ellen kellene szövetséget kötnünk.”

„rendezzük végre közös dolgainkat,”

„mert a félelem és a bizonytalanság legyőzésének leghatásosabb módja a biztonságos európai élet megteremtésének talán egyetlen lehetséges eszköze, ha szövetséget kötünk azokkal, akikkel közös a sorsunk. Hogy szövetséget tudjunk kötni egymással, bízunk kell egymásban.”

7. Bizalom egymásban (azaz bizalom a Fideszben):

„Ahhoz, hogy szövetséget tudjunk kötni egymással, bízunk kell egymásban. Higgyünk abban, hogy van valami, ami sokkal erősebben képes összekötni minket, amiben hasonlítunk egymásra, mint amilyen erővel elválaszt az, amiben különbözünk”

8. Nem jók az absztrakt fogalmak, ideológiák; az emberek problémáinak megoldása a fontos:

„Érdemes elgondolkodnunk azon, hogy az emberek bizony igen boldogan tudtak élni akkor is, amikor még híre-hamva sem volt semmilyen -izmusnak, se konzervatív, se szocialista, se liberális irányzatoknak. Hihetünk abban, hogy nem vagyunk szögek, nem vagyunk csavarok, amiket kis, csinosan felcímkézett dobozokban, egymástól gondosan elválasztva lehet tartani a polcon. Minden ember számára fontos a gyermeke, családja, megélhetése, kötődései, álmaj, emlékei, saját múltja, jelene és jövője.”

Szorongásra, félelemre és veszteség-érzetre utaló szavak és kijelentések a 2004-es évértékelő beszédben, az említés sorrendjében

összehúzza magát,
összezsugorodás,
összetöpörödés,
utolsóként lépünk ki onnan,
a bőrünkön érezzük, hogy kedvező folyamatok törtek meg,
nőtt az infláció,
gyárakat zárnak be,
nő az eladósodás,
visszaéltek,
kétségbeesetten kereste a kiutat,
kapott fűhöz-fához,
segítségért kiáltozott,
ármány,
cselvetés,
kétségbeesik,
félelem fogja el,
oda a biztonságunk,
biztonság elvesztése,
gyötrőbb rémálom,
hirtelen nem is tudjuk, hol vagyunk,
eltévedtünk,
szoronganak,
félnek,
eltévedt,
nem tudják, lesz-e munkahelyük jövő ilyenkor,
nem tudják, lesz-e valaha is saját otthonuk,
nem tudják, lesz-e módjuk taníttatni a gyermekeiket,
nem tudják, miből fogják feladni a konyhaasztalon halmozódó sárga színű csekket,
nem tudják, lesz-e megfizethető árú kenyér, tej, hús,
nem tudják, megmenthetők-e a csódtól a kórházak,
mit érezhet ma bárki, aki a holnapra gondol, és semmi mást nem kap biztatásként, csak üresen csengő
kincstári ígéreteket, általánosságokat, közhelyeket, semmibe futó, hangzatos Európa-terveket,
félni,
megjiedni,
félni,
félni,
félelem,
szorongás,
félünk,
ma Magyarországon bizonytalanság és szorongás uralkodik,
félelem,
a lövészárokban őrködő katonának kocog a foga a félelemtől,
gyáva,
félnétek,

félelmet,
gonddá zsugorodik,
nyomasztó,
a félelem gerjesztette indulatokkal egymásnak rontanánk,
félnek,
szoronganak,
fél,
félelmek,
elbizonytalanított,
megrémisztett,
veszélyben érezték,
bennük szorongás támad,
feszültséget kelt,
félelmek,
szenvedtek,
nélkülöztek,
megaláztattak,
keserűség,
fájdalom,
bűntudat,
türelmetlenséggel,
érzéketlenséggel,
önzéssel,
szeretetlenséggel,
éles durvaságokkal,
félnek,
szorongást,
kényszert,
megfoghatatlan, testetlen, általános veszélyektől félnie,
veszélyek,
gondok,
bajok,
melyektől magam is félttem a családomat, biztonságunkat és az ország jövőjét,
veszélyek,
meg is érkeztünk a jövőhöz kötődő aggodalmak és szorongások világába,
lelki bajjal,
kudarcra ítélő hibával,
kártékony hajlamok,
elhatalmasodnak rajtunk,
árnyat vethet a jövőnkre,
képtelenné vált arra,
veszítettük el,
elvesztett területek,
mások kényük-kedvük szerint határozzanak sorsunkról,
elszenvedjük ezeket a döntéseket,
az önbizalmat és cselekvő erőt felemészítő gondolattól,
önfelmentést eredményező,
önsajnálatba,

kárhoztatásába,
menekülés,
menekülés,
gondjai,
rossz gazdasági vezetés,
siralmas, velejéig rossz gazdasági vezetést,
gyenge vezetést,
önvesztélyes hajlamunk,
önsajnálattal,
jelen gondjai,
a ködbevesző tervek világa, az Európa-terv világa,
a jelen gondjainak,
a jelen gondjai ugyanis immár nagyobbra nőttek a jövő lehetőségeinél,
a jövő gyökerei elhalnak a jelenben, elvész a biztonság,
inog alattunk a jelen talaja,
vajon lehet-e a jövőben bízni, ha a jelenben sem tudunk,
nem tudhatják, megélik-e családi gazdaságaik az uniós belépés pillanatát,
a szükséges hiteleket, támogatásokat szinte hétről hétre kurtítják meg, emberileg vállalhatatlan módon
az ország vezetői,
sohasem tudhatják, melyik pillanatban dönt úgy munkahelyük tulajdonosa, hogy lehúzza a rolót és szélnek
ereszti az alkalmazottait,
mégis félniük kell, hogy a következő hónapban is futja-e még fűtésre vagy gyógyszerre a nyugdíjukból,
tudják, hogy az uniós versenyben még nehezebb lesz helytállniuk, de ehhez nem számíthatnak semmilyen
segítségre,
becsülettel dolgoznak ugyan, de a fizetésük arra sem elég, hogy olykor egy hétvégén elvigyék a családjukat
egy vendéglőbe,
süllyedő hajóról hiába bámulunk a végtelenben felsejlő szárazföld felé,
szükségszerűen embertelen, pazarló és végső soron terméketlen,
embertelen gyakorlaton,
összeszorítják az embereket,
a gyenge forint miatt dráguló élet egyre rosszabb helyzetbe hoz,
az egyre nehezebb terheket cipelő diákok,
bizonytalanság,
zűrzavar,
kiszámíthatatlanság,
szorongás,
félelem,
félelem,
bizonytalanság.

3. A 2004-es évértékelő beszédben megjelentő, a szorongásra, félelemre és veszteség-érzetre utaló szavak szófelhője

